

Υπόθεση C-727/22

Αίτηση προδικαστικής αποφάσεως

Ημερομηνία καταθέσεως:

25 Νοεμβρίου 2022

Αιτούν δικαστήριο:

Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο, Ιρλανδία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

24 Νοεμβρίου 2022

Αναιρεσείουσα:

Friends of the Irish Environment CLG

Αναιρεσίβλητοι:

Ιρλανδική Κυβέρνηση

Minister for Housing, Planning and Local Government

Ιρλανδία

Attorney General

SUPREME COURT (ΑΝΩΤΑΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ)

[παραλειπόμενα]

**ΕΠΙ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 267 ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΟΥ
ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΑΙΤΗΣΕΩΣ ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ
ΑΠΟΦΑΣΕΩΣ ΣΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ**

[παραλειπόμενα]

[παραλειπόμενα] [Σύνθεση του Δικαστηρίου]

ΜΕΤΑΞΥ

FRIENDS OF THE IRISH ENVIRONMENT CLG

ΑΝΑΙΡΕΣΕΙΟΥΣΑΣ

ΚΑΙ

ΙΡΛΑΝΔΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

MINISTER FOR HOUSING

PLANNING AND LOCAL GOVERNMENT

ΙΡΛΑΝΔΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ATTORNEY GENERAL

ΑΝΑΙΡΕΣΙΒΛΗΤΩΝ

**ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΗΣ 24ΗΣ ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2022 ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΒΟΛΗ
ΑΙΤΗΣΕΩΣ ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΣ ΣΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΔΥΝΑΜΕΙ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 267 ΤΗΣ
ΣΥΝΘΗΚΗΣ**

Η αίτηση αναίρεσως της ανααιρεσείουσας κατατέθηκε στις 4 Ιανουαρίου 2022 κατά της απόφασης του Court of Appeal (εφετείου) [παραλειπόμενα] που εκδόθηκε στις 26 Νοεμβρίου 2021 και κατά της διάταξης που εκδόθηκε στις 7 Δεκεμβρίου 2021, διά των οποίων είχε απορριφθεί η έφεση της ανααιρεσείουσας κατά της απόφασης και της διάταξης του High Court (ανώτερου δικαστηρίου) [παραλειπόμενα] που εκδόθηκαν στις 24 Απριλίου 2020 και κατά της διάταξης που εκδόθηκε στις 13 Μαΐου 2020, δυνάμει των οποίων απορρίφθηκε το από 16 Μαΐου 2018 αίτημα της ανααιρεσείουσας για τη δικαστική επανεξέταση και ακύρωση της απόφασης της Ιρλανδικής Κυβέρνησης της 16ης Φεβρουαρίου 2018, όπως αυτή επιβεβαιώθηκε εκ νέου με τη μεταγενέστερη απόφαση της 29ης Μαΐου 2018 περί έγκρισης του εθνικού πλαισίου χωροταξίας και του εθνικού αναπτυξιακού σχεδίου και άλλων σχετικών αιτημάτων, καθώς και για την έκδοση διάταξης ακύρωσης των προαναφερθεισών αποφάσεων και διατάξεων για τους λόγους που εκτίθενται στην εν λόγω αίτηση αναίρεσως, η οποία προσδιορίστηκε προς εκδίκαση ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου στις 18 και 19 Ιουλίου 2022

[παραλειπόμενα]

[παραλειπόμενα] [Ζητήματα εθνικού δικονομικού δικαίου]

Επειδή [παραλειπόμενα] το παρόν δικαστήριο φρονεί ότι στο πλαίσιο της εκτίμησης των ζητημάτων μεταξύ των διαδίκων στην υπό κρίση υπόθεση εγείρονται ζητήματα σχετικά με την ορθή ερμηνεία ορισμένων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, ήτοι των απαιτήσεων της οδηγίας 2001/42/ΕΚ, της 27ης Ιουνίου 2001, σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων ή οδηγίας για τη στρατηγική εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων (στο εξής: οδηγία ΣΕΠΕ ή οδηγία)

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΥΠΟΒΑΛΛΕΙ στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δυνάμει του άρθρου 267 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης [παραλειπόμενα] τα ακόλουθα ερωτήματα:

1: Έχει το άρθρο 2, στοιχείο α', της οδηγίας ΣΕΠΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο α', αυτής, την έννοια ότι μέτρο εγκριθέν από την εκτελεστική εξουσία κράτους μέλους, πλην της περίπτωσης νομοθετικής ή διοικητικής υποχρέωσης, και όχι βάσει κανονιστικής, διοικητικής ή νομοθετικής πράξης, μπορεί να συνιστά σχέδιο ή πρόγραμμα εμπίπτον στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, εφόσον το σχέδιο ή το πρόγραμμα που εγκρίθηκε κατά τον τρόπο αυτόν καθορίζει το πλαίσιο για τη μελλοντική χορήγηση ή την άρνηση χορήγησης άδειας έργων και πληροί έτσι το κριτήριο του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας;

2(α): Έχει το άρθρο 3, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφοι 8 και 9, της οδηγίας ΣΕΠΕ, την έννοια ότι σχέδιο ή πρόγραμμα το οποίο, μολονότι χαρακτηρίζεται ως «ενδεικτικό», προβλέπει ειδικώς τη χορήγηση πόρων για την κατασκευή ορισμένων έργων υποδομών με σκοπό τη στήριξη της στρατηγικής χωρικής ανάπτυξης άλλου σχεδίου, το οποίο με τη σειρά του αποτελεί τη βάση για μελλοντική στρατηγική χωρικής ανάπτυξης, δύναται καθαυτό να συνιστά σχέδιο ή πρόγραμμα κατά την έννοια της οδηγίας ΣΕΠΕ;

2(β): Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο ερώτημα 2(α), το γεγονός ότι ένα σχέδιο αποσκοπεί στη χορήγηση πόρων σημαίνει ότι πρέπει να θεωρηθεί σχέδιο που αφορά τον προϋπολογισμό κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 8, της οδηγίας;

3(α): Έχουν το άρθρο 5 και το παράρτημα I της οδηγίας ΣΕΠΕ την έννοια ότι, όταν απαιτείται εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, αυτής, η προβλεπόμενη σε αυτά περιβαλλοντική μελέτη πρέπει, αφού εντοπιστούν λογικές εναλλακτικές δυνατότητες έναντι μίας προτιμώμενης εναλλακτικής, να προβαίνει σε συγκριτική εκτίμηση της προτιμώμενης εναλλακτικής και των λογικών εναλλακτικών δυνατοτήτων;

3(β): Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο ερώτημα 3(α), πληρούνται οι απαιτήσεις της οδηγίας εάν οι λογικές εναλλακτικές δυνατότητες αξιολογούνται συγκριτικά πριν από την επιλογή της προτιμώμενης εναλλακτικής και στη συνέχεια αξιολογείται το προσχέδιο του σχεδίου ή προγράμματος και διενεργείται πληρέστερη εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων μόνον ως προς την προτιμώμενη εναλλακτική;

ΔΙΑΤΑΣΣΕΤΑΙ η αναστολή της εκδίκασης της υπό κρίση αίτησης αναιρέσεως έως ότου το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφανθεί προδικαστικώς επί των προαναφερθέντων ερωτημάτων ή έως την έκδοση νέας διάταξης.

[παραλειπόμενα]

[παραλειπόμενα] [Υπογραφές]

[παραλειπόμενα]

ΤΟ ΑΝΩΤΑΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

[παραλειπόμενα]

[παραλειπόμενα] [Σύνθεση του δικαστηρίου και εκ νέου αναφορά των διαδικών]

Διάταξη περί προδικαστικής παραπομπής της 24ης Νοεμβρίου 2022

- 1 Το Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο, Ιρλανδία) με την απόφασή του της 9ης Νοεμβρίου 2022 [παραλειπόμενα] αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο, σύμφωνα με το άρθρο 267 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τρία προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία της [παραλειπόμενα][οδηγίας ΣΕΠΕ], η οποία μεταφέρθηκε στο ιρλανδικό δίκαιο με τις κανονιστικές πράξεις SI 435/2004 σχετικά με τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (Περιβαλλοντική αξιολόγηση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων) του 2004 και SI 200/2011 σχετικά με τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (Περιβαλλοντική αξιολόγηση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων) του 2011.
- 2 Η αίτηση προδικαστικής απόφασης υπεβλήθη στο πλαίσιο αίτησης αναιρέσεως κατά των δύο σκελών του σχεδίου Project Ireland 2040, το οποίο εγκρίθηκε από την Ιρλανδική Κυβέρνηση στις 16 Φεβρουαρίου 2018 και «επιβεβαιώθηκε» με μεταγενέστερη κυβερνητική απόφαση της 29ης Μαΐου 2018. Το Project Ireland περιλαμβάνει δύο σχέδια, το εθνικό πλαίσιο χωροταξίας (αναφερόμενο και ως: NPF) και το εθνικό αναπτυξιακό σχέδιο (αναφερόμενο και ως: NDP).
- 3 Η αναίρεση αφορά την εγκυρότητα της έγκρισης αμοιτέρων των σχεδίων λόγω της προβαλλόμενης μη τήρησης των προϋποθέσεων της οδηγίας ΣΕΠΕ. Όσον αφορά το NPF, υποστηρίζεται ότι η προβλεπόμενη από την οδηγία εξέταση των λογικών εναλλακτικών δυνατοτήτων ήταν ανεπαρκής.
- 4 Τίθεται ως λογικό πρόκριμα το ζήτημα κατά πόσο το NPF ή/και το NDP συνιστούν «σχέδιο ή πρόγραμμα» κατά την έννοια ή το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας. Οι αναιρεσίβλητοι υποστηρίζουν ότι, μολονότι το NPF αξιολογήθηκε κατά την έννοια της οδηγίας ΣΕΠΕ, εντούτοις τούτο δεν αποτελούσε νομική υποχρέωση. Εξάλλου, υποστηρίζουν ότι το NDP συνιστά «δημοσιονομική πολιτική», η οποία εκφεύγει του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας ΣΕΠΕ δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 7, αυτής.
- 5 Στο προοίμιο της δημοσίευσής του, το Project Ireland 2040 περιγράφεται ως η δημιουργία ενιαίου και συνεκτικού σχεδίου για τη χρήση γης και την ανάπτυξη στη χώρα, ενώ χαρακτηρίστηκε από [παραλειπόμενα] το High Court (ανώτερο δικαστήριο) [παραλειπόμενα] ως «μακρο-χωρική στρατηγική που θέτει τους γενικούς αναπτυξιακούς στόχους της χώρας έως και το 2040».
- 6 Στο προοίμιό του, το NPF περιγράφεται ως «πλαίσιο χωροταξίας που θα καθοδηγεί τις αναπτυξιακές επενδύσεις κατά τα επόμενα έτη» και [αναφέρεται]

ότι καθορίζει «εθνικούς στόχους και βασικές αρχές από τις οποίες θα προκύψουν περισσότερες λεπτομέρειες και βελτιωμένα σχέδια». Τούτο δεν προβλέπει ρητώς όλες τις λεπτομέρειες για κάθε τμήμα της χώρας, αλλά μάλλον «παρέχει σε κάθε περιφέρεια τη δυνατότητα να ηγηθεί του σχεδιασμού και της ανάπτυξης των κοινοτήτων της» και περιέχει «ένα σύνολο εθνικών στόχων και βασικών αρχών από τις οποίες θα προκύψουν περισσότερες λεπτομέρειες και βελτιωμένα σχέδια». Στο προοίμιο προβλέπεται επίσης ότι το «συμπλήρωμα» της πράξης αυτής είναι το NDP, το οποίο περιγράφεται ως «δεκαετής στρατηγική για την επένδυση δημοσίων κεφαλαίων ύψους σχεδόν 116 δισεκατομμυρίων ευρώ».

- 7 Το σχέδιο του NPF, συνοδευόμενο από την προβλεπόμενη στην οδηγία ΣΕΠΕ περιβαλλοντική μελέτη, που εκπονήθηκε από την RPS Consultants, δημοσιεύθηκε στις 26 Σεπτεμβρίου 2017.
- 8 Το NPF δημοσιεύθηκε μαζί με το εθνικό αναπτυξιακό σχέδιο, ένα επενδυτικό σχέδιο για την εξασφάλιση και υποστήριξη της υλοποίησης, με την παροχή επενδυτικών κεφαλαίων, μέρος των οποίων αποτελούσε ένα ειδικό ταμείο τριών δισεκατομμυρίων ευρώ για την αναγέννηση και ανάπτυξη αστικών και αγροτικών περιοχών, καθώς καθόριζε τον τρόπο με τον οποίο θα διατεθεί χρηματοδότηση για ορισμένα έργα που κρίνονται ουσιώδη για την επίτευξη των στρατηγικών αποτελεσμάτων που προσδιορίζονται στο NPF. Το NDP προσδιορίζει τα μεγάλα έργα υποδομής που προτείνει να χρηματοδοτηθούν, όπως σιδηροδρομικές, οδικές και αερολιμενικές υποδομές. Δεν αφορά ζητήματα σχεδιασμού ή ανάπτυξης.

Το πρώτο ζήτημα και το συμπέρασμα του αιτούντος δικαστηρίου: το εθνικό πλαίσιο χωροταξίας

- 9 Προκειμένου να απαιτείται εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων βάσει της οδηγίας ΣΕΠΕ, το σχέδιο ή πρόγραμμα πρέπει να πληροί τις ελάχιστες απαιτήσεις που προβλέπονται στο άρθρο 2, στοιχείο α', αυτής. Τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου αφορούσαν το κατά πόσον το NPF αποτελούσε σχέδιο ή πρόγραμμα το οποίο:

«εκπονείται ή/και εγκρίνεται από μια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή που εκπονείται από μια αρχή προκειμένου να εγκριθεί, μέσω νομοθετικής διαδικασίας, από το Κοινοβούλιο ή την Κυβέρνηση, και – το οποίο απαιτείται βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων».

- 10 Για τις περιπτώσεις κατά τις οποίες το NPF κρίθηκε ότι υπόκειται σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων δυνάμει της οδηγίας 92/42/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (στο εξής: οδηγία για τους οικοτόπους), έγινε δεκτό ότι το NPF πληρούσε τις προϋποθέσεις του άρθρου 3, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας ΣΕΠΕ. Οι αναιρεσίβλητοι ισχυρίζονται ότι το NPF δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας ΣΕΠΕ διότι δεν αποτελεί σχέδιο ή πρόγραμμα κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο α'.

- 11 Το αιτούν δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το NPF είχε εγκριθεί με εκτελεστική απόφαση της κυβέρνησης στο πλαίσιο της αρμοδιότητας που της έχει ανατεθεί δυνάμει του άρθρου 28, παράγραφος 2, του Συντάγματος. Πρόκειται για αυτόνομη εκτελεστική αρμοδιότητα, η άσκηση της οποίας δεν εξαρτάται σε καμία περίπτωση από τη νομοθετική εξουσία και για την οποία δεν απαιτείται νομοθεσία. Το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι, λαμβανομένης υπόψη τουλάχιστον της γραμματικής διατύπωσης της οδηγίας, ένα τέτοιο έγγραφο της κυβέρνησης δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 2, στοιχείο α', της οδηγίας.
- 12 Εξάλλου, το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι η έγκριση του NPF δεν διείπτετο από νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις και ότι καμία νομοθετική κανονιστική ή διοικητική διάταξη δεν προέβλεπε ποιος μπορεί να εγκρίνει ένα τέτοιο σχέδιο ή τη διαδικασία εκπόνησης της πράξης αυτής, πλην των διαδικασιών για τις οποίες απαιτείται δημοσίευση μετά την έγκριση του σχεδίου.
- 13 Επομένως, είναι αληθές ότι το NPF μπορεί να θεωρηθεί ότι εκπονήθηκε ή εγκρίθηκε από αρχή σε εθνικό επίπεδο κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο α', τέταρτος και πέμπτος στίχος, της οδηγίας, δεδομένου ότι η Κυβέρνηση προδήλως συνιστά τέτοια αρχή. Ωστόσο, δεδομένου του αυτόνομου χαρακτήρα της εκτελεστικής αρμοδιότητας που ανατίθεται στην Κυβέρνηση δυνάμει του άρθρου 28, παράγραφος 2, [του Συντάγματος], δεν μπορεί να υποστηριχθεί βάσιμα ότι η εκπόνηση ή έγκριση του NPF θεωρείται ότι «απαιτείται βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων», ακόμη και εάν ληφθεί υπόψη η ευρεία ερμηνεία του όρου «απαιτούνται» που περιέχεται στις αποφάσεις του Δικαστηρίου στις υποθέσεις A κ.λπ. (ανεμογεννήτριες σε Aalter και Nevele) (Υπόθεση C-24/19, EU:C:2020:503) και Bund Naturschutz in Bayern κατά Landkreis Rosenheim (Υπόθεση C-300/20, EU:C:2022:102). Συγκεκριμένα, εν προκειμένω δεν υπάρχει «ειδική νομική βάση που εξουσιοδοτεί τις αρμόδιες αρχές να προβούν στην έγκριση [του σχεδίου ή προγράμματος], ακόμη και όταν η έγκριση δεν έχει δεσμευτικό χαρακτήρα»: βλ. απόφαση Bund Naturschutz in Bayern, σκέψη 37.
- 14 Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, υπό τη διατύπωση της απόφασης Bund Naturschutz in Bayern, ως «νομική βάση» για την έγκριση του NPF θα μπορούσε να θεωρηθεί η εκτελεστική εξουσία της Κυβέρνησης ενεργούσας συλλογικά με βάση το Σύνταγμα.
- 15 Το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι το NPF είχε ως στόχο να επηρεάσει ορισμένα από τα κριτήρια χορήγησης άδειας για επιμέρους έργα και, λόγω ορισμένων νομοθετικών διατάξεων, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι διατάξεις του NPF κατά την έγκριση, εκ μέρους των τοπικών αρχών, ενός αναπτυξιακού ή τοπικού χωροταξικού σχεδίου, τα οποία επηρεάζουν με τη σειρά τους τη λήψη αποφάσεων σε τοπικό επίπεδο όσον αφορά τη χορήγηση άδειας έργων. Ως εκ τούτου, το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι το NPF αναμφίβολα επηρεάζει και πρόκειται να επηρεάσει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε μεταγενέστερο στάδιο.

- 16 Το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι το NPF αποτελεί έγγραφο πλαίσιο, λαμβανομένου υπόψη ιδίως του σκοπού και των αποτελεσμάτων του. Στο έγγραφο αυτό έγιναν επιλογές σχετικά με την καταλληλότητα, για παράδειγμα, της ανοικοδόμησης κατά μήκος αγροτικών οδών σε οικιστικές περιοχές, καθώς και για τη γενική στρατηγική χρήσης γης για οικιστικούς σκοπούς. Το πλαίσιο αυτό επηρεάζει εντέλει τις επιλογές σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, καθώς και τη χορήγηση αδειών για έργα. Ορισμένες άλλες επιλογές, όπως η ανάπτυξη νέων πόλεων ή μεγάλων οικισμών, ή η ανάπτυξη διαδρόμων προς τις περιφέρειες, αποκλείονται από τις επιλογές σε ανώτερο επίπεδο που γίνονται στο έγγραφο αυτό.
- 17 Το αιτούν δικαστήριο έχει επίγνωση του γεγονότος ότι το κριτήριο του κατά πόσον η έγκριση ενός σχεδίου ή προγράμματος «απαιτείται» δεν πρέπει να ερμηνεύεται ως εθνικό μέτρο, αλλά να έχει αυτοτελή έννοια στο ευρωπαϊκό δίκαιο. Στη νομολογία του Δικαστηρίου αποτυπώνεται μια ευρεία προσέγγιση στην ερμηνεία του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας, γεγονός που υποδηλώνει ότι ο όρος αυτός δεν έχει την κανονιστική έννοια που θα μπορούσε διαφορετικά να σημαίνει η κυριολεκτική ερμηνεία της λέξης στην αγγλική γλώσσα, αλλά προσομοιάζει μάλλον με την έννοια «ρυθμίζεται».
- 18 Το αιτούν δικαστήριο έκανε δεκτό ότι το γεγονός ότι το NPF εγκρίθηκε σε εθελοντική βάση δεν είναι καθοριστικό, διότι ένα τέτοιο κριτήριο δεν καλύπτει την ποικιλομορφία των περιπτώσεων ή την ευρεία ποικιλία των πρακτικών των εθνικών αρχών. Το αιτούν δικαστήριο γνωρίζει επίσης, βάσει της νομολογίας, ότι το Δικαστήριο δεν υιοθετεί συσταλτική ερμηνεία του όρου «απαιτούνται» του άρθρου 2, στοιχείο α', δεύτερη περίπτωση, και ότι ο όρος αυτός δεν μπορεί να ερμηνευθεί ως εθνική νομοθετική διάταξη θεσπισθείσα στη βάση της υποχρεωτικότητας.
- 19 Λαμβάνοντας υπόψη τη διασταλτική ερμηνεία την οποία έχει ήδη υιοθετήσει το Δικαστήριο αναφορικά με το άρθρο 2, στοιχείο α', στις αποφάσεις A κ.λπ. (ανεμογεννήτριες σε Aalter και Nevele) και Bund Naturschutz in Bayern, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο το Δικαστήριο να ερμηνεύσει διαφορετικά τους όρους αυτούς («απαιτούνται βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων»), έστω και εάν, υπό το πρίσμα του εθνικού συνταγματικού δικαίου, η απορρέουσα από το Σύνταγμα εκτελεστική αρμοδιότητα της Κυβέρνησης, εν προκειμένω να προγραμματίσει τη μελλοντική ανάπτυξη, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως έχουσα νομοθετικό, κανονιστικό ή διοικητικό χαρακτήρα.
- 20 Το αιτούν δικαστήριο αποτελεί δικαστήριο τελευταίου βαθμού δικαιοδοσίας κατά την έννοια του άρθρου 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ. Λαμβανομένης υπόψη της απόφασης του Δικαστηρίου στην υπόθεση Consorzio Italian Management e Catania Multiservizi (Υπόθεση C-561/19, EU:C:2021:799) (σκέψη 51) αναφορικά με την έκταση της υποχρέωσης αυτής, το αιτούν δικαστήριο δεν είναι σε θέση να δηλώσει ότι το ανακύψαν ζήτημα είναι τόσο σαφές, ώστε να μπορεί να αποφανθεί ανεξάρτητα επί του ζητήματος αυτού.

- 21 Το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι η απάντηση στο προαναφερθέν ερώτημα σχετικά με το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας ΣΕΠΕ δεν συνιστά acte clair, ιδίως υπό το πρίσμα του σκοπού της οδηγίας, σε συνδυασμό με τις αρχές του άρθρου 37 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, οι οποίες προβλέπουν υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος, καθώς και τους στόχους της βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος και των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης.
- 22 Το Δικαστήριο δεν έχει αποφανθεί επί της ορθής προσέγγισης του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας ΣΕΠΕ στην περίπτωση που ένα σχέδιο ή πρόγραμμα εγκρίνεται από την εκτελεστική εξουσία κράτους χωρίς να υφίσταται οποιαδήποτε νομοθετική ή κανονιστική προϋπόθεση για την έγκρισή του, αλλά το σχέδιο ή το πρόγραμμα προορίζεται να έχει, και έχει δυνάμει των εθνικών νομοθετικών διατάξεων, δυνητική επιρροή στη μεταγενέστερη λήψη αποφάσεων σε τοπικό, περιφερειακό επίπεδο και όσον αφορά τη χορήγηση άδειας για συγκεκριμένο έργο. Η ευρεία ερμηνευτική προσέγγιση που υιοθετείται από το Δικαστήριο είναι αντιληπτή, πλην όμως δεν παρέχει σαφή απάντηση στο ερώτημα αυτό, λαμβανομένης υπόψη της ευρείας χρήσης τη εκτελεστικής αρμοδιότητας της Κυβέρνησης για τον σχεδιασμό της μελλοντικής ανάπτυξης της χώρας.
- 23 Επομένως, το πρώτο προδικαστικό ερώτημα που προτείνεται να υποβληθεί είναι:

[παραλειπόμενα] [Επανάληψη του πρώτου ερωτήματος]

Το δεύτερο ζήτημα και το συμπέρασμα του αιτούντος δικαστηρίου: το εθνικό αναπτυξιακό σχέδιο

- 24 Το NDP παραθέτει ως σκοπό του τον καθορισμό «επενδυτικών προτεραιοτήτων που θα στηρίξουν την επιτυχή εφαρμογή του NPF» και περιγράφει το ίδιο ως «σχέδιο δημοσιονομικό και προϋπολογισμού», ενώ προβλέπει ρητώς ότι δεν εντάσσεται σε διαδικασία φυσικού σχεδιασμού, αλλά ότι «ενσωματώνεται πλήρως στην προσέγγιση που υιοθετείται για τον χωροταξικό σχεδιασμό στο εθνικό χωροταξικό σχέδιο», δεδομένου ότι καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο θα διατεθεί χρηματοδότηση για ορισμένα έργα που κρίνονται ουσιώδη για την επίτευξη των στρατηγικών αποτελεσμάτων που προσδιορίζονται στο NPF.
- 25 Το NDP προσδιορίζει τα μεγάλα έργα υποδομής που προτείνει να χρηματοδοτηθούν, όπως σιδηροδρομικές, οδικές και αερολιμενικές υποδομές.
- 26 Οι διάδικοι συμφώνησαν να περιληφθεί στην αίτηση αναιρέσεως το ξεχωριστό ερώτημα κατά πόσο το NDP εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας ΣΕΠΕ, λαμβανομένου υπόψη του χαρακτήρα του ως σχεδίου που αφορά τον προϋπολογισμό. Το High Court (άνωτερο δικαστήριο) και το Court of Appeal (εφετείο) δέχθηκαν ότι το NPD ενέπιπτε σαφώς στις εξαιρέσεις από την οδηγία ΣΕΠΕ και ότι δεν αποτελούσε σχέδιο ή πρόγραμμα, επί των οποίων είχε εφαρμογή η οδηγία.
- 27 Λαμβάνοντας υπόψη ότι το NDP περιλαμβάνει, σε ορισμένες περιπτώσεις, αρκετά συγκεκριμένες διατάξεις προς υποστήριξη της επίτευξης ορισμένων

στρατηγικών στόχων που προσδιορίζονται στο NPF μέσω μίας χαρακτηριζόμενης ως «ενδεικτικής» κατανομής πόρων για έργα υποδομής μεγάλης κλίμακας, οι οποίοι προσδιορίζονται ρητά ως συμβατοί και υποστηρικτικοί προς τους στόχους του NPF, το ζήτημα που τίθεται είναι κατά πόσο το NDP πρέπει να αξιολογηθεί υπό το πρίσμα της οδηγίας ΣΕΠΕ. Τα σχέδια αυτά συνδέονται και καθορίζουν από κοινού το πλαίσιο, κυρίως στις υποδομές μεταφορών, για την προώθηση της στρατηγικής χωροταξικής ανάπτυξης που προβλέπεται στο NPF.

- 28 Η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι, μολονότι το NDP χαρακτηρίζεται ως σχέδιο που αφορά τον προϋπολογισμό ή δημοσιονομικό σχέδιο, και, συνεπώς, ως μη εμπύκτον στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας ΣΕΠΕ, εντούτοις θα έπρεπε να αξιολογηθεί βάσει της οδηγίας ΣΕΠΕ διότι αναπτύχθηκε μαζί με το NPF και αναφέρεται σε αυτό, ενώ αποτελεί σχέδιο μέσω του οποίου προτείνεται να υλοποιηθούν οι υποδομές που περιγράφονται στο NPF. Επιπλέον, υποστηρίζεται ότι, δεδομένου ότι το NDP περιλαμβάνει στρατηγικές επιλογές σχετικά με το είδος των έργων, για παράδειγμα ότι η οδική συγκοινωνία είναι προτιμότερη της σιδηροδρομικής από άποψη συνδεσιμότητας, και δεδομένου ότι προβλέπει την κατανομή πόρων για την επίτευξη του στόχου αυτού, το NDP συνεπάγεται τον αποκλεισμό εναλλακτικής κατανομής των πόρων για τη στρατηγική ανάπτυξη. Προβάλλεται ότι, λόγω του βαθμού ενοποίησης του με το NPF, το NDP δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αυτοτελές σχέδιο που αφορά τον προϋπολογισμό και ότι συμπληρώνει ουσιαδώς το σχέδιο αυτό.
- 29 Δεδομένου ότι δεν υφίσταται νομοθετική ή κανονιστική διάταξη προβλέπουσα την εκπόνηση και έγκριση του NDP, οι αναιρεσίβλητοι ισχυρίζονται ότι το τελευταίο δεν μπορεί να αποτελεί σχέδιο ή πρόγραμμα κατά την έννοια της οδηγίας ΣΕΠΕ. Υποστηρίζουν επίσης ότι πρόκειται για σχέδιο που αφορά αμιγώς τον προϋπολογισμό και, συνεπώς, εξαιρείται βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 8, της οδηγίας.
- 30 Το Court of Appeal (εφετείο) έκρινε ότι το NDP δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας ΣΕΠΕ, διότι δεν πληρούσε τις απαιτήσεις του άρθρου 3 αυτής, και επίσης διότι εξαιρείτο λόγω του ότι επρόκειτο για σχέδιο που αφορά τον προϋπολογισμό. Δεν εξέτασε το ζήτημα που τίθεται τώρα σχετικά με το εάν απαιτείται εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων για το φάσμα των ειδικώς προσδιοριζόμενων έργων, συμπεριλαμβανομένων συγκεκριμένων οδικών έργων, νέων έργων οδοποιίας ή βελτίωσης ή αναβάθμισης αγροτικών οδών, τα οποία δεν προσδιορίζονται στο NPF. Επισήμανε, δε, ότι όλα αυτά τα επιμέρους έργα υπόκεινται, εν πάση περιπτώσει, στη διαδικασία σχεδιασμού, καθώς και στην προσήκουσα αξιολόγηση, εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων και εκτίμηση σχετικά με τους οικοτόπους της προστατευόμενης γλωρίδας και πανίδας, τα οποία ήδη απαιτούνται από το δίκαιο της Ένωσης.
- 31 Το ζήτημα κατά πόσο το NDP αποτελεί σχέδιο που αφορά τον προϋπολογισμό και, ως εκ τούτου, εξαιρούμενο δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφοι 8 και 9, συνιστά διαφορετικό ζήτημα από το προαναφερθέν και το αιτούν δικαστήριο υπενθύμισε την επισήμανση του Δικαστηρίου στην απόφαση Bund Naturschutz in

Bayern ως προς το ότι η απαίτηση του άρθρου 3, παράγραφος 2, στοιχείο α΄, της οδηγίας:

«[...] πρέπει να θεωρηθεί ότι πληρούται εφόσον το εν λόγω σχέδιο ή πρόγραμμα θεσπίζει σημαντικό σύνολο κριτηρίων και προϋποθέσεων για την αδειοδότηση και την εκτέλεση ενός ή περισσοτέρων από τα εν λόγω έργα, *ιδίως* όσον αφορά τον τόπο, τη φύση, το μέγεθος και τις συνθήκες λειτουργίας τους ή τη συνδεδεμένη με αυτά χορήγηση πόρων».

- 32 Δεδομένου ότι το NDP προβλέπει, βεβαίως, την κατανομή πόρων για ορισμένα έργα υποδομής, και ιδίως για συγκεκριμένα έργα οδοποιίας και τη βελτίωση των υφιστάμενων σιδηροδρομικών έργων, το ζήτημα είναι εάν το NDP καθορίζει πράγματι τα κριτήρια και τους λεπτομερείς κανόνες για τη χορήγηση της άδειας και την υλοποίηση των έργων αυτών.
- 33 Είναι αλήθεια ότι το NDP δεν δημιουργεί δεσμευτικό ή περιορισμένο πλαίσιο εντός του οποίου πρέπει να εξετάζεται η χορήγηση άδειας έργων, πλην όμως περιέχει ρητή και ειδική πρόβλεψη για τα οδικά δίκτυα και τα αναβαθμισμένα σιδηροδρομικά δίκτυα που προσδιορίζονται στο σχέδιο και, στο μέτρο αυτό, αποκλείει την έγκριση ή τη χορήγηση άδειας για μεταγενέστερα έργα, τα οποία θα εξαρτηθούν από την ύπαρξη και τη θέση των οδών αυτών, οι οποίες προσδιορίζονται μεν σε μικρή κλίμακα, πλην όμως εξακολουθούν να προσδιορίζονται από τον την τοποθεσία και τη γενικότερη κατεύθυνσή τους. Δεν θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι το NDP καθορίζει κανόνες και κριτήρια, αλλά, το πολύ, θεσπίζει ένα γενικό πλαίσιο, το οποίο θα μπορούσε μακροπρόθεσμα να περιορίσει την τοποθεσία υλοποίησης ή τις ακριβείς παραμέτρους των έργων.
- 34 Η ορθή προσέγγιση του ζητήματος αυτού πιθανόν να επηρεαστεί από την απάντηση στο αίτημα για αποσαφήνιση του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας, ωστόσο τίθεται ένα περαιτέρω ερώτημα όσον αφορά το NDP, δηλαδή κατά πόσο το γεγονός ότι το NDP εγκρίθηκε για τη στήριξη του NPF αποτελεί επαρκή βάση για την αντιμετώπισή του αφ' εαυτού ως σχεδίου ή προγράμματος, για το οποίο απαιτείται στρατηγική εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, μολονότι πρόκειται για σχέδιο που χαρακτηρίζεται ως δημοσιονομικό ή σχετικό με τον προϋπολογισμό.
- 35 Το αιτούν δικαστήριο ζητεί διευκρινίσεις προκειμένου να υποβοηθηθεί στην κρίση επί του πρόσθετου αυτού ερωτήματος, η απάντηση στο οποίο δεν συνιστά *acte clair*, και το οποίο αφορά την αλληλεπικάλυψη ή τη διασυνδεσιμότητα μεταξύ των δύο σχεδίων, ήτοι εάν ένα σχέδιο ή πρόγραμμα που προβλέπει ειδικώς τη χορήγηση πόρων για την κατασκευή ορισμένων έργων υποδομής, με σκοπό τη στήριξη της στρατηγικής χωροταξικής ανάπτυξης ενός άλλου σχεδίου, θα μπορούσε να θεωρηθεί το ίδιο ως σχέδιο ή πρόγραμμα κατά την έννοια της οδηγίας ΣΕΠΕ, ή εάν το γεγονός ότι ένα σχέδιο που αποσκοπεί στη χορήγηση πόρων πρέπει να αντιμετωπίζεται ως σχέδιο που αφορά τον προϋπολογισμό κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 8.

- 36 Το αιτούν δικαστήριο, επομένως, προτείνει την υποβολή δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος ως εξής:

[παραλειπόμενα]

[παραλειπόμενα] [Επανάληψη του δεύτερου ερωτήματος]

Το τρίτο ζήτημα και το συμπέρασμα του αιτούντος δικαστηρίου: η εξέταση των εναλλακτικών δυνατοτήτων

- 37 Το δεύτερο σκέλος της αιτήσεως αναιρέσεως αφορά τη μεθοδολογία που ακολούθησαν οι αναιρεσίβλητοι κατά την αξιολόγηση του NPF και κατά πόσο αυτή είναι σύμφωνη με την προσέγγιση που προβλέπεται στο άρθρο 5, παράγραφος 1, και στο παράρτημα I της οδηγίας, εφόσον τυγχάνουν εφαρμογής.
- 38 Στο κεφάλαιο 7 της «Περιβαλλοντικής έκθεσης στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης – Ιρλανδία 2040: το εθνικό πλαίσιο χωροταξίας» (στο εξής: περιβαλλοντική έκθεση) πραγματοποιήθηκε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η οποία προσδιόρισε πέντε λογικές εναλλακτικές δυνατότητες για ένα συνολικό πλαίσιο στρατηγικού σχεδιασμού. Δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος, 1, της οδηγίας, καθεμία από αυτές τις λογικές εναλλακτικές δυνατότητες έπρεπε να περιγραφεί, να εντοπιστεί και να αξιολογηθεί.
- 39 Εν συνεχεία, οι εναλλακτικές αξιολογήθηκαν στο πλαίσιο πίνακα, με τη χρήση θετικών και αρνητικών δεικτών για καθεμία από τις έξι εναλλακτικές. Προτιμήθηκε η προσέγγιση της μακρο-χωρικής ανάπτυξης, διότι παρείχε περιφερειακή σαφήνεια, συγκέντρωση προς τις πόλεις και προς ορισμένους μεγαλύτερους οικισμούς περιφερειακής σπουδαιότητας, οριοθετημένη ανάπτυξη και μείωση της επέκτασης, καθώς και μέριμνα για μεταγενέστερες υποδομές, με τη δημιουργία ορισμένων υποδομών ζωτικής σημασίας για την προώθηση των επενδύσεων. Οι λόγοι για την επιλογή της εναλλακτικής αυτής εξηγούνταν στην περιβαλλοντική έκθεση.
- 40 Η προτιμώμενη εναλλακτική εξετάζοταν λεπτομερώς και αξιολογείτο από άποψη πιθανών περιβαλλοντικών επιπτώσεων στο κεφάλαιο 8 της έκθεσης, ενώ στο κεφάλαιο 9 εξετάζονταν ενδεχόμενα μέτρα αντιστάθμισης τυχόν σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων εξαιτίας της επιλογής της εναλλακτικής αυτής.
- 41 Το ζήτημα της αξιολόγησης των λογικών εναλλακτικών δυνατοτήτων που εξετάζεται στο πλαίσιο της αίτησης αναιρέσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου σχετίζεται με το κατά πόσο οι λογικές εναλλακτικές δυνατότητες εντοπίστηκαν, περιγράφηκαν και αξιολογήθηκαν δεόντως και ορθώς στο πλαίσιο της ανάλυσης που πραγματοποιήθηκε σχετικά με την προτιμώμενη εναλλακτική. Το Court of Appeal (εφετείο) αποφάνθηκε ότι η αξιολόγηση αυτή πληρούσε τις απαιτήσεις της οδηγίας.
- 42 Η αναιρεσείουσα ισχυρίζεται ότι, εφόσον πλείονες εναλλακτικές κρίθηκαν ρητώς ως λογικές, έπρεπε άπασες να έχουν αξιολογηθεί στο ίδιο επίπεδο και επί της

ίδιας βάσης με την προτιμώμενη εναλλακτική, και ότι αυτός είναι ο τρόπος διεξαγωγής μίας, κατά την αναιρεσείουσα, «συγκρίσιμης» αξιολόγησης. Η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι και οι πέντε λογικές εναλλακτικές δυνατότητες έπρεπε να αξιολογηθούν το ίδιο λεπτομερώς και επί της ίδιας βάσης όπως η προτιμώμενη εναλλακτική, και ότι τούτη είναι η επιβαλλόμενη από το άρθρο 5, παράγραφος 1, προσέγγιση και ο ορθός τρόπος προσήκουσας σύγκρισης μεταξύ των εναλλακτικών αυτών.

- 43 Από άποψη απλής ποσοτικής εκτίμησης, η αναιρεσείουσα επισημαίνει ότι οι 57 σελίδες κειμένου του κεφαλαίου 8, στο οποίο περιέχεται η ανάλυση της προτιμώμενης εναλλακτικής, διαφέρουν πολύ από τη σύντομη περιγραφική δήλωση και τους στοιχειώδεις πίνακες που χρησιμοποιούνται στο κεφάλαιο 7 για την αξιολόγηση και περιγραφή των λογικών εναλλακτικών δυνατοτήτων.
- 44 Οι αναιρεσίβλητοι προβάλλουν μία σταδιακή προσέγγιση, κατά την οποία, μολονότι απαιτείται να διενεργηθεί αξιολόγηση των λογικών εναλλακτικών δυνατοτήτων και της προτιμώμενης εναλλακτικής, εντούτοις το επίπεδο του ελέγχου θα εξαρτηθεί από το οικείο στάδιο της διαδικασίας κατά το οποίο ο έλεγχος αυτός πραγματοποιείται. Οι αναιρεσίβλητοι ισχυρίζονται ότι η αξιολόγηση των πιθανώς σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων του σχεδίου απαιτεί πράγματι υψηλό επίπεδο ελέγχου, ωστόσο για τις λογικές εναλλακτικές δυνατότητες ένα χαμηλότερο επίπεδο ελέγχου είναι κατάλληλο, όπως καθίσταται πρόδηλο από το γεγονός ότι οι εναλλακτικές δυνατότητες αποκλείονται σε διάφορα στάδια της διαδικασίας. Οι αναιρεσίβλητοι υποστηρίζουν ότι, αφής στιγμής προσδιορίστηκαν πέντε εναλλακτικές ως λογικές εναλλακτικές δυνατότητες, αρκούσε η μέχρι ενός βαθμού αξιολόγηση εκάστης εναλλακτικής και ότι δυνάμει της οδηγίας δεν αποκλείεται ο εντατικότερος έλεγχος της προτιμώμενης εναλλακτικής, αφού αυτή προσδιοριστεί. Ισχυρίζονται ότι, κατά τη γραμματική διατύπωση του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας, προβλέπεται ότι η διεξοδική αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων αφορά το σχέδιο και δεν απαιτείται να αντιμετωπιστούν όλες οι λογικές εναλλακτικές δυνατότητες, που θεωρούνται ως πιθανά εναλλακτικά μέσα επίτευξης των στρατηγικών στόχων του σχεδίου, με πανομοιότυπο τρόπο όπως η προτιμώμενη εναλλακτική.
- 45 Προτείνεται, συνεπώς, να εφαρμοστεί το υψηλότερο επίπεδο ελέγχου στην προτιμώμενη επιλογή, για την οποία απαιτείται «πλήρης αξιολόγηση», όπως προκύπτει από το γεγονός ότι η στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση συνιστά διαδικασία που απαιτεί καταρχάς τον εντοπισμό λογικών εναλλακτικών δυνατοτήτων, εν συνεχεία τη σύγκρισή τους, ώστε να εξαχθεί η προτιμώμενη εναλλακτική και στο στάδιο αυτό πρέπει να διενεργηθεί πλήρης αξιολόγηση των πιθανώς σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων της συγκεκριμένης εναλλακτικής.
- 46 Αυτή η διαφορετική προσέγγιση είναι σημαντική, καθώς με την περιβαλλοντική έκθεση που δημοσιεύθηκε με το σχέδιο του NPF και υποβλήθηκε σε ευρεία διαβούλευση διενεργήθηκε εντατικότερη και λεπτομερέστερη εξέταση της

προτιμώμενης επιλογής από την εξέταση που διενεργήθηκε για τις πέντε εναλλακτικές που προσδιορίστηκαν ως λογικές κατά τη διαδικασία.

- 47 Αφού εξέτασε το κείμενο της οδηγίας, τις κατευθυντήριες οδηγίες της Επιτροπής (με τίτλο «Εφαρμογή της οδηγίας 2001/42/EC σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων») και ορισμένα έγγραφα των δικαστηρίων της Αγγλίας και Ουαλίας, το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι, μολονότι η οδηγία προβλέπει πράγματι μία σταδιακή προσέγγιση όσον αφορά την επιλογή εναλλακτικών δυνατοτήτων, εντούτοις η μεθοδολογία που πρέπει να χρησιμοποιείται για την περιγραφή και αξιολόγηση των λογικών εναλλακτικών δυνατοτήτων και της προτιμώμενης εναλλακτικής, και ιδίως για το εάν απαιτείται να διενεργηθεί όμοια ή σε γενικές γραμμές παρόμοια ή συγκρίσιμη αξιολόγηση όσον αφορά τις λογικές εναλλακτικές δυνατότητες και την προτιμώμενη εναλλακτική, δεν συνιστά *acte clair*.
- 48 Το αιτούν δικαστήριο επισήμανε τον σκοπό της οδηγίας ΣΕΠΕ και τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει η διαβούλευση με το ενημερωμένο κοινό στη λήψη αποφάσεων αναφορικά με την επιλογή της προτιμώμενης εναλλακτικής, δεδομένου ότι η περιβαλλοντική έκθεση αποσκοπεί να συμβάλει σε πιο βιώσιμες λύσεις κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι, δεδομένου ότι η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων πρέπει να διενεργείται κατά την εκπόνηση του σχεδίου ή προγράμματος και πριν την έγκρισή του, δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας, τούτο υποδηλώνει ότι πρέπει να διενεργείται συγκρίσιμη εξέταση των εναλλακτικών δυνατοτήτων που κρίνονται ως λογικές, έτσι ώστε οι συμμετέχοντες στη διαβούλευση να είναι σε θέση να ασκήσουν εμπεριστατωμένο έλεγχο της προτιμώμενης εναλλακτικής.
- 49 Το αιτούν δικαστήριο επισήμανε επίσης ότι, εάν οι απαιτήσεις της αξιολόγησης και της διαβούλευσης πρέπει να ερμηνευθούν σε συνδυασμό με τη Σύμβαση του Aarhus (Σύμβαση σχετικά με την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα, που υπεγράφη στο Aarhus την 25η Ιουνίου 1998), θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η διαβούλευση μπορεί να πραγματοποιηθεί καλύτερα, ή και ότι μπορεί να πραγματοποιηθεί εγκύρως μόνον εάν υπάρξει επαρκής αξιολόγηση των εναλλακτικών δυνατοτήτων που κρίθηκαν ως λογικές και εάν οι εν λόγω εναλλακτικές υποβάλλονται σε εν γένει παρόμοιο επίπεδο ελέγχου με αυτόν που επιφυλάχθηκε στην προτιμώμενη εναλλακτική, ούτως ώστε οι πιθανές περιβαλλοντικές επιπτώσεις της προτιμώμενης εναλλακτικής να δύνανται να δοκιμαστούν και να γίνουν κατανοητές υπό το πρίσμα των πληροφοριών σχετικά με τις πιθανές περιβαλλοντικές επιπτώσεις άλλων λογικών εναλλακτικών δυνατοτήτων, οι οποίες θα μπορούσαν να επιτύχουν τον ίδιο ευρύ στρατηγικό στόχο. Συναφώς, οι αναιρεσίβλητοι υποστηρίζουν ότι αυτή η προσέγγιση της αξιολόγησης ενδέχεται να απαιτεί την εκπόνηση πολλαπλών σχεδίων, γεγονός που θα μπορούσε να έχει σημαντικές πρακτικές συνέπειες για τις αρχές που εμπλέκονται στον σχεδιασμό.

- 50 Εν συνεχεία, το αιτούν δικαστήριο επισήμανε ότι θα μπορούσε ενδεχομένως να υποστηριχθεί ότι η εκπόνηση λεπτομερέστερης ανάλυσης της προτιμώμενης εναλλακτικής, πριν την ολοκλήρωση της διαδικασίας διαβούλευσης και πριν την τελική έγκριση του σχεδίου, θα συντελούσε στο να γείρει η πλάστιγγα υπέρ της προτιμώμενης αυτής εναλλακτικής σε πολύ πρώιμο στάδιο της διαδικασίας. Οι παρατηρήσεις των συμμετεχόντων στη διαβούλευση θα μπορούσαν να είναι, και πιθανότατα σχεδόν πάντοτε θα ήταν, πιο εστιασμένες και σαφέστερες για την προτιμώμενη εναλλακτική, για την οποία είναι διαθέσιμες περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τις πιθανές περιβαλλοντικές επιπτώσεις της.
- 51 Τίθεται επομένως το επιπλέον ζήτημα εάν η προσέγγιση που διεκδικεί η αναιρεσείουσα είναι πρακτική και εφικτή, καθώς και εάν αυτή θα επέβαλε αδικαιολόγητα επαχθείς και ανεφάρμοστες υποχρεώσεις.
- 52 Αντιθέτως, το αιτούν δικαστήριο επισήμανε ότι από τη γραμματική διατύπωση του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας, δυνάμει του οποίου απαιτείται να πραγματοποιηθεί εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, σύμφωνα με τα άρθρα 4 έως 9, για σχέδια και προγράμματα τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, προκύπτει ενδεχομένως το συμπέρασμα ότι η υποχρέωση διενέργειας πλήρους στρατηγικής εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων μπορεί να αφορά μόνον σχέδιο ή πρόγραμμα, ήτοι αφού στο εν λόγω σχέδιο ή πρόγραμμα έχει διαπιστωθεί και προσδιοριστεί η προτιμώμενη εναλλακτική.
- 53 Από το γράμμα της οδηγίας δεν προκύπτει απάντηση, δεδομένου ότι, μολονότι από μία απλή ανάγνωσή του θα μπορούσε να προκύψει ότι απαιτείται η διενέργεια αξιολόγησης ενός σχεδίου κατά την έννοια της οδηγίας ΣΕΠΕ, εντούτοις δεν είναι σαφές κατά πόσο απαιτείται συγκεκριμένο επίπεδο λεπτομερούς αξιολόγησης για όλες τις δυνητικά λογικές εναλλακτικές δυνατότητες που προσδιορίζονται σε σχέδιο που υποβάλλεται σε διαβούλευση, πριν από την τελική έγκριση του σχεδίου αυτού. Επίσης, δεν είναι σαφές εάν είναι σκόπιμο, ή απλώς περιττό, να διενεργείται υψηλότερου επιπέδου έλεγχος κατά την αξιολόγηση μιας προτιμώμενης εναλλακτικής από εκείνον που διενεργείται για τις λογικές εναλλακτικές δυνατότητες.
- 54 Επομένως, το αιτούν δικαστήριο προτείνει την υποβολή τρίτου προδικαστικού ερωτήματος ως εξής:

[παραλειπόμενα]

[παραλειπόμενα] [Επανάληψη του τρίτου ερωτήματος]